

Emilia BOGACKA

Porównywalność danych statystycznych o przestępczości między krajami europejskimi¹

Celem artykułu jest przedstawienie możliwości porównywania danych statystycznych o przestępczości między państwami Europy. W artykule omówiono wybrane publikacje porównujące przestępczość między europejskimi państwami oraz opracowanie *The European Sourcebook of Crime and Criminal Justice Statistics* i jego ograniczenia.

Przedstawienie wybranych opracowań porównujących przestępczość między krajami Europy pozwoli na sprawdzenie, czy autorzy zdają sobie sprawę z istnienia problemów z porównywaniem danych statystycznych o przestępczości między państwami oraz poznanie źródeł wykorzystywanych w opracowaniach informacji o przestępstwach i możliwościach ich porównywania.

The European Sourcebook of Crime and Criminal Justice Statistics (zwany dalej Projektem) jest jedynym opracowaniem, z metodologią zbierania i opracowywania danych statystycznych, porównującym przestępczość między państwami europejskimi. Projekt ma jednak bardzo istotne ograniczenia. Należy zaznaczyć, że europejski Projekt nie jest jedyny na świecie. Od 1973 r. w Stanach Zjednoczonych funkcjonuje *Sourcebook of Criminal Justice Statistics*². Projekt ten, realizowany przez *University at Albany (New York)*, wykorzystuje ponad 200 źródeł danych statystycznych. Badania prowadzi także ONZ³. Informacje na temat historii opracowań międzynarodowej statystyki przestępczości znajdują się w publikacji Hołysta (2007).

Porównywanie danych statystycznych dotyczących zmian przestępczości w czasie, a w szczególności między krajami, jest trudne i wymaga uwzględnienia wielu kwestii (Hołyst, 2007). Do najważniejszych należy zaliczyć różnice w rozwiązaniach prawnych. Dotyczy to przede wszystkim definicji poszczególnych przestępstw zawartych w kodeksie karnym, trybu ich ścigania, skrócenia toku postępowania karnego, ustalenia dolnej granicy wieku osoby odpowiedzialnej karnie, stopnia wykrywalności przestępstw oraz różnic w długości okre-

¹ Praca naukowa finansowana ze środków budżetowych na naukę w latach 2010–2012 jako projekt badawczy nr N N306 009239.

² Więcej informacji można znaleźć na stronie internetowej *Sourcebook of Criminal Justice Statistics* <http://www.albany.edu/sourcebook/>.

³ Badania są prowadzone przez United Nations Office on Drugs and Crime <http://www.unodc.org/>.

sów objętych statystyką. Trudności zwiększają się w przypadku porównywania danych statystycznych o przestępczości między państwami w ujęciu dynamicznym. Kwestie wpływające na porównywanie danych statystycznych o przestępczości zostały szerzej omówione m.in. w pracach Barclaya (2000), Killiasa i Aebiego (2000), Killiasa i Raua (2000), Hołysta (2007) i Alvazzi del Frate (2008).

OPRACOWANIA PORÓWNUJĄCE PRZESTĘPCZOŚĆ MIĘDZY PAŃSTWAMI EUROPEJSKIMI

W literaturze można znaleźć liczne opracowania, w których autorzy porównują przestępczość między państwami. Należą do nich prace podejmujące zagadnienie zjawiska przestępczości między: Anglią i Stanami Zjednoczonymi — Fisher, Wilkes (2003); Anglią, Niderlandami, Walią i Stanami Zjednoczonymi — Tseloni i in. (2004); Hongkongiem i Chinami — Gaylord (1999); Kanadą i Stanami Zjednoczonymi — Jamieson (1999); Meksykiem i Stanami Zjednoczonymi — Albuquerque (2007), Guerette, Clarke (2005), Orrenius, Coronado (2005). W artykule skoncentrowano się tylko na wybranych pracach dotyczących państw europejskich, opublikowanych w prestiżowych czasopismach. Ich charakterystykę przedstawiono w zestawieniu tabelarycznym.

Liczba kategorii przestępstw, których dotyczyły badania, była zróżnicowana od jednej (Ceccato, Oberwittler, 2008) do dwunastu kategorii (Ceccato, Haining, 2004). Wszystkie opracowania zostały przeprowadzone w ujęciu dynamicznym.

Szczególną uwagę skupiono na źródłach danych wykorzystywanych w analizowanych pracach oraz na ewentualnych informacjach o problemach dokonywania porównań danych statystycznych o przestępczości między państwami. Należy podkreślić, że w dwóch publikacjach porównujących przestępczość między państwami w ogóle nie odniesiono się do problemów związanych z dokonywaniem tych porównań (Junninen, Aromaa, 2000; Ceccato, Oberwittler, 2008).

W opracowaniu Ceccato i Haininga pojawia się odniesienie do debaty o poprawności wykorzystywania danych statystycznych o przestępczości, m.in. w badaniach naukowych podejmujących problematykę międzynarodową. Autorzy podkreślają istniejące między państwami różnice w organizacji pracy policji i sądownictwa, kodeksach karnych i sposobach prezentacji danych statystycznych. Według badaczy w opracowaniach dotyczących porównań zjawiska przestępczości między krajami jedną z możliwości jest wykorzystanie trendów zamiast wartości absolutnych. Ceccato i Haining, w pełni świadomi różnic w kodeksach karnych Danii (zawiera 365 definicji przestępstw) i Szwecji (350), skorzystali z pomocy policjantów. Policjanci wskazali kategorie przestępstw, które według kodeksów karnych tych dwóch państw mają identyczne definicje i właśnie te zostały wzięte pod uwagę przez badaczy.

ZESTAWIENIE WYBRANYCH BADAŃ PORÓWNUJĄCYCH PRZESTĘPCZOŚĆ MIĘDZY EUROPEJSKIMI KRAJAMI

Wyszczególnienie	K r a j e	Kategorie przestępstw	Zakres czasowy analizy	Źródła danych	Informacja o problemach z porównywanien danych o przestępczości
Junninen, Aromaa (2000)	Estonia, Finlandia	proytucja, przemyt, oszustwo	1993—2000	policja, 20 wywiadów z policjantami	nie
Ceccato, Haining (2004)	Dania, Szwecja	kradzież kieszonkowa, wandalizm molestowanie, kradzież pojazdu, włamanie, kradzież, narkotykowe, napasć, kradzież z samochodu, przestępstwa przeciwko porządkowi, przemoc domowa, oszustwo	1998—2001	policja, konsultacje z policjantami	tak
Gruszczyńska (2004)	Europa Środkowo-Wschodnia	zabójstwo, rozbój, kradzież, narkotykowe	1990—2000	<i>The European Sourcebook...</i> , ICVS, WHO	tak
Ceccato (2008)	Estonia, Litwa, Łotwa	zabójstwo, napasć, wandalizm	1993—2000	policja, konsultacje ze specjalistami, badania wiktymizacyjne	tak
Ceccato, Haining (2008)	Estonia, Litwa, Łotwa	kradzież, kradzież z samochodu, rozbój, narkotykowe	1993—2000	policja, konsultacje ze specjalistami, badania wiktymizacyjne	tak
Ceccato, Oberwittler (2008)	Estonia (Tallin), Niemcy (Kolonia)	kradzież	V 1999—IV 2000 (Kolonia), VI 2004—V 2005 (Tallin)	policja	nie

Źródło: opracowanie własne.

Artykuł Gruszczyńskiej (2004) porusza problematykę porównywania danych statystycznych o zjawisku przestępczości. Autorka zwraca przede wszystkim uwagę na prawne aspekty problemów porównywania danych. Przedstawia wspomniany na wstępie Projekt jako niezbędny i ważny statystyczny program badawczy zawierający podstawy metodologiczne zbierania europejskich danych statystycznych o przestępczości. Dane z Projektu są porównywane z wynikami międzynarodowej ankiety wiktyimizacyjnej (*International Crime Victim Survey*), a w przypadku zabójstw także z danymi Międzynarodowej Organizacji Zdrowia (WHO). W artykule podkreślono potrzebę stworzenia programu europejskiego służącego rejestracji przestępstw w sposób umożliwiający dokonywanie porównań danych statystycznych, którego podstawą mogą być dotychczasowe doświadczenia funkcjonującego już projektu. Autorka sugeruje, że w ustaleniach powinni uczestniczyć kryminolodzy biorący udział w międzynarodowych projektach, którzy mogliby wykorzystać zdobytą już wiedzę, a także znajomość standardów statystycznych obowiązujących w ich krajach. Artykuł można określić jako modelowy pod względem wykorzystania możliwości analiz porównawczych trendów przestępczości na podstawie Projektu.

Ceccato (2008) zwraca przede wszystkim uwagę na to, że do tej pory nie ma żadnych zaleceń co do ujednolicenia zbierania danych, metod przetwarzania oraz procedur analitycznych europejskiej statystyki dotyczącej przestępczości. Autorka podkreśla także wagę problemu, jakim jest niezgłaszanie wszystkich przestępstw na policję (tzw. ciemna liczba przestępstw). W przypadku państw bałtyckich (Estonii, Litwy i Łotwy), których dotyczy opracowanie, istotne znaczenie mają również zmiany polityczne i administracyjne, jakie zaszły po odzyskaniu niepodległości, które z kolei wpływają na działania policji. Szczegółne znaczenie ma tu także korupcja.

Autorka, w celu zapewnienia większej jakości i porównywalności danych statystycznych o przestępczości, przeprowadziła badanie ankietowe z 14-osobową grupą specjalistów mających do czynienia z danymi o przestępczości. Kwestionariusz zawierał pytania dotyczące dostępności i jakości danych statystycznych o przestępczości od początku lat 90. XX w. do czasu publikacji (zarówno w ujęciu lokalnym, jak i krajowym), zmian w kodeksach karnych, organizacji działań policji w zbieraniu i opracowywaniu danych oraz w zasięgu jednostek policji. Warto tutaj zwrócić uwagę na część artykułu dotyczącą zmian w kodeksach karnych i sposobach zbierania danych. Ceccato następnie przedstawia wyniki badania ankietowego w odniesieniu do Estonii, Litwy i Łotwy. Autorka wykorzystuje w artykule dane uzyskane z policji, które najpierw porównuje z trendami przestępczości państw Europy Zachodniej opartymi na danych uzyskanych z policji, a następnie z badaniami wiktyimizacyjnymi. Analiza obejmuje przede wszystkim dane statystyczne uzyskane z policji za lata 1993—2000. Ten okres można uznać za względnie stabilny po odzyskaniu niepodległości przez Estonię, Litwę oraz Łotwę. Jakość danych statystycznych

o przestępczości przed tym okresem nie jest najwyższa, gdyż dane te były kontrolowane przez władze państwowe. Wzrost liczby przestępstw był uważany za zagrożenie dla panującego systemu politycznego. Z kolei po 2000 r. nastąpiły zbyt duże zmiany w kodeksach karnych tych państw, co również nie pozwala na dokonanie porównań.

W artykule Ceccato i Haininga (2008) jako najważniejsze problemy w porównywaniu danych statystycznych o przestępczości wskazuje się różnice w definicjach poszczególnych przestępstw w kodeksach karnych państw europejskich oraz zasadach zbierania danych. Zwrócono szczególną uwagę na fakt, że tylko z powodu tych różnic państwa może charakteryzować wyższa liczba przestępstw niż w rzeczywistości. Według autorów poważnym problemem jest niezgłaszanie przestępstw na policję przez osoby poszkodowane, przy czym częściowym rozwiązaniem może być uwzględnienie badań wiktymizacyjnych. W przypadku Estonii, Litwy i Łotwy, czyli państw, które przeszły przemiany systemowe, w badaniach należy szczególnie uwzględnić problem korupcji oraz zmian na poziomie lokalnym, które mogły wpłynąć na rejestrowanie przestępstw.

W celu zwiększenia porównywalności danych statystycznych o przestępczości między tymi trzema krajami, do współpracy zaproszono ekspertów z każdego z tych krajów, których zadaniem było dopasowanie definicji wybranych przestępstw (opartych w dużej mierze na definicjach wykorzystywanych w Projekcie) do definicji obowiązujących w kodeksach karnych Estonii, Litwy i Łotwy. Wypracowane definicje posłużyły do zebrania danych statystycznych. Ponadto zostało przeprowadzone badanie ankietowe z kolejną grupą ekspertów (14-osobową).

Należy podkreślić stosunkowo dużą świadomość trudności w porównywaniu danych dotyczących zjawiska przestępczości między państwami wśród badaczy. Istotny jest jednak fakt, że mimo podkreślania tych trudności autorzy dokonują porównań, jednocześnie nie próbując określić, w jakim stopniu mogły one wpłynąć na uzyskane wyniki. Autorzy zazwyczaj jedynie we wstępach odnoszą się do trudności w porównywaniu danych statystycznych o przestępczości między państwami, a w dalszej części swoich opracowań całkowicie problem pomijają. Szczególnie w podsumowaniach i wnioskach brakuje odniesienia do tych trudności.

Opracowania przedstawione w zestawieniu pozwalają na wyróżnienie kilku najważniejszych i najczęściej wykorzystywanych rodzajów źródeł danych o zjawisku przestępczości oraz możliwości i ograniczeń ich stosowania w analizach porównujących przestępczość między państwami: 1) dane statystyczne z policji, 2) badania wiktymizacyjne, 3) wywiady lub konsultacje metodologiczne z pracownikami policji i kryminologami oraz 4) *The European Sourcebook of Crime and Criminal Justice Statistics*.

Pierwsze źródło to dane statystyczne z policji, które są podstawowym źródłem informacji o zjawisku przestępczości. Gromadzenie, przetwarzanie i prze-

kazywanie informacji kryminalnych należy do podstawowych zadań policji. Dane statystyczne z policji są możliwe do uzyskania w każdym z państw europejskich. Największym ograniczeniem stosowania tych danych są różne definicje przestępstw w kodeksach karnych poszczególnych państw europejskich oraz różne sposoby zbierania danych statystycznych.

Drugim źródłem danych o zjawisku przestępczości są badania wiktyimizacyjne. Mają one istotne znaczenie w kontekście istnienia tzw. ciemnej liczby przestępstw. Pojęcie to może być m.in. rozumiane jako liczba przestępstw, które w ogóle nie były zgłoszone do wiadomości policji (Hołyst, 2007). Wyniki badań wiktyimizacyjnych mogą być szczególnie ważne w analizach przestępstw mniejszej wagi (przykładowo kradzieży czy włamań), które w odróżnieniu od przestępstw większej wagi, takich jak zabójstwo, są rzadziej zgłaszane na policję. Oznacza to również, że ciemna liczba tych przestępstw jest z pewnością wyższa. Konsekwencją nieuwzględnienia ciemnej liczby przestępstw w analizach może być fałszywy obraz przestępczości na badanym obszarze. Badania wiktyimizacyjne są jednak bardzo kosztowne, co stanowi poważne ograniczenia ich stosowania w analizach porównujących dane statystyczne o przestępczości między państwami.

Kolejnym źródłem są wywiady lub konsultacje metodologiczne z pracownikami policji i kryminologami. W kontekście istniejących różnic w rozwiązaniach prawnych w państwach europejskich, a przede wszystkim definicjach poszczególnych kategorii przestępstw oraz zasadach zbierania danych statystycznych o przestępczości, wydają się mieć tu kluczowe znaczenie. W przypadku niemożliwości ujednolicenia definicji poszczególnych kategorii przestępstw możliwe jest jedynie zwrócenie uwagi na istniejące różnice.

Czwartym źródłem jest opisany już Projekt *The European Sourcebook of Crime and Criminal Justice Statistics*.

Należy podkreślić, że wszystkie wyróżnione źródła informacji o przestępczości w kontekście porównań międzynarodowych mają na tyle istotne ograniczenia, iż właściwie uniemożliwiają dokonanie wiarygodnych analiz i interpretacji ich wyników. Autorzy omówionych opracowań stosują różne zabiegi mające na celu zwiększenie jakości i porównywalności danych (dodatkowe źródła informacji, badania lub wywiady), jednak nie jest to wystarczające i uniemożliwia dokonanie w pełni wartościowych analiz.

PROJEKT THE EUROPEAN SOURCEBOOK OF CRIME AND CRIMINAL JUSTICE STATISTICS I JEGO OGRANICZENIA

Podstawowym celem Projektu jest przedstawienie informacji o przestępczości i działalności organów sprawiedliwości w Europie. Powstał on w wyniku rosnącej potrzeby wypracowania sposobu porównywania danych statystycznych między europejskimi państwami.

W 1995 r. opublikowano badanie pilotażowe dotyczące zjawiska przestępczości — *The European Sourcebook of Crime and Criminal Justice Statistics. Draft model*. Opracowanie wykonane na zlecenie Rady Europy dotyczyło 1990 r. i uwzględniało 10 państw europejskich: Francję, Niemcy, Włochy, Belgię, Holandię, Irlandię, Niemcy, Norwegię, Szwajcarię, Szwecję, Węgry, W. Brytanię i Włochy. Później Rada Europy zdecydowała się rozszerzyć badanie o inne części Europy. Do tej pory przeprowadzono trzy edycje badań pod nazwą *The European Sourcebook of Crime and Criminal Justice Statistics*. Pierwsza edycja została opublikowana w 1999 r., dotyczyła lat 1990—1996 i obejmowała 36 państw europejskich. Kolejna edycja, której wyniki ukazały się w 2003 r., dotyczyła lat 1995—2000 i obejmowała 40 państw. Trzecia edycja, z 2006 r., przedstawiała dane za lata 2000—2003 uwzględniające 37 państw europejskich. Polska uczestniczyła we wszystkich trzech edycjach.

W opracowaniu informacji o przestępczości i działalności organów sprawiedliwości uczestniczą reprezentanci (kryminolodzy) każdego z krajów biorących udział w Projekcie. Są oni odpowiedzialni za zebranie danych statystycznych o przestępczości w swoim kraju, przy wykorzystaniu kwestionariusza ankiety. Polega to na dopasowaniu definicji poszczególnych kategorii przestępstw zawartych w kwestionariuszu do definicji istniejących w kodeksach prawnych każdego z państw europejskich. Ankieta pozwala również na stwierdzenie i opisanie różnic w zasadach zbierania danych statystycznych oraz sposobach funkcjonowania policji i sądownictwa. Ma to kluczowe znaczenie w przypadku opracowania zestawienia zbiorczego dotyczącego wszystkich państw biorących udział w Projekcie.

Publikacja, wydana w 2006 r., składa się z czterech części. Pierwsza zawiera statystykę policyjną: liczbę przestępstw (w następujących kategoriach: zabójstwa, napaści, gwałty, rozboje, kradzieże, włamania, przestępstwa narkotykowe), liczbę i charakterystykę podejrzanych oraz liczbę policjantów. Druga część opracowania dotyczy etapu oskarżeń, rozumianych jako etap pośredni między działaniami policji i sądu. Część trzecia zawiera statystykę dotyczącą wyroków, a czwarta statystykę penitencjarną. Poza częścią drugą opracowania, pozostałe trzy części mają identyczną strukturę: uwagi ogólne, statystykę, metodologię zbierania danych oraz źródła danych. Taki układ opracowania umożliwia przedstawienie procesu zbierania danych, a także różnic istniejących między poszczególnymi państwami Europy.

Wyróżnić można trzy kategorie analiz porównawczych zjawiska przestępczości, które mogą zostać przeprowadzone na podstawie danych zawartych w Projekcie. Pierwsza to analiza porównawcza rozmieszczenia przestępczości, której celem jest odpowiedź na pytania o dominujące kategorie przestępstw w strukturze przestępczości danego państwa, profil podejrzanych o popełnienie przestępstwa itd. Druga kategoria to analiza porównawcza poziomu przestępczości, która odpowiada na pytania o najniższe i najwyższe wskaźniki przestępczości w badanych państwach. Ostatnią kategorię stanowi analiza porównawcza trendów prze-

stępczości, która pozwala na przedstawienie wzrostów/spadków przestępczości bądź też poszczególnych kategorii przestępstw w określonym czasie w wybranych państwach.

Zakres analiz porównawczych jest uzależniony od zasad ograniczających korzystanie z danych. Dane statystyczne zawarte w Projekcie, zdaniem autorów, mogą być wykorzystane przy zachowaniu pewnych zasad: 1) wykorzystanie rycin wymaga odniesienia do źródła i informacji technicznych zawartych w każdym rozdziale, 2) nie powinno się interpretować stosunkowo małych różnic w danych statystycznych, zwłaszcza między poszczególnymi państwami, 3) nie powinno się interpretować stosunkowo dużych różnic w danych statystycznych, zwłaszcza między poszczególnymi państwami, 4) nie powinno się zbyt mocno podkreślać różnic między poszczególnymi państwami (zdecydowanie lepiej jest dokonywać porównań pojedynczego państwa z większą liczbą państw lub z wartościami średnimi dla wszystkich państw), 5) powinno się unikać wykorzystywania danych statystycznych dotyczących przestępstw zgłoszonych na policję do porównywania poziomu przestępczości między państwami; bardziej właściwe jest porównywanie trendów przestępczości oraz 6) powinno się unikać interpretacji dużych różnic w wartościach między poszczególnymi latami jako dowodu na zmiany w obserwowanym zjawisku, gdyż nagle wzrosty lub spadki są z reguły spowodowane zmianami w rozwiązaniach prawnych dotyczących danego przestępstwa bądź w zasadach zbierania danych.

Należy podkreślić, że zasady te w znacznym stopniu ograniczają możliwości dokonywania analiz porównawczych przestępczości między krajami europejskimi. Można nawet stwierdzić, że ograniczenia właściwie uniemożliwiają dokonywanie jakichkolwiek głębszych interpretacji otrzymanych wyników.

Ograniczeniem Projektu jest także jego zakres, umożliwiający jedynie porównywanie przestępczości między państwami traktowanymi jako całość. Biorąc pod uwagę fakt, że zróżnicowanie przestrzenne przestępczości wewnątrz danego państwa może być znaczne, co sprawia że najkorzystniejsze jest porównywanie zjawiska przestępczości na jak najniższym poziomie analizy (np. lokalnym, czyli w podziale na gminy bądź dzielnice i mniejsze jednostki funkcjonujące w miastach), stanowi to kolejne istotne ograniczenie opracowania. Prowadzone przez badaczy analizy dotyczą w zdecydowanej większości państw w podziale na mniejsze jednostki przestrzenne, obszarów przygranicznych lub miast.

Należy zwrócić także uwagę na to, że kolejnym ograniczeniem Projektu jest fakt uwzględniania tylko niektórych kategorii przestępstw. Z tego powodu dokonanie wyczerpujących analiz porównawczych, dotyczących wszystkich kategorii przestępstw, na podstawie Projektu jest niemożliwe.

Warto jednak podkreślić, że mimo wszystkich wymienionych ograniczeń Projekt stanowi postęp w europejskich badaniach kryminologicznych. Jego rozwój w przyszłości może stanowić podstawę poprawy i zwiększenia jakości analiz porównawczych dokonywanych przy wykorzystaniu danych statystycznych o przestępczości między krajami europejskimi.

Wnioski

Analiza opracowań porównujących przestępczość między państwami europejskimi dostarczyła ciekawych informacji. W czterech na sześć z analizowanych opracowań autorzy mieli świadomość istnienia trudności z porównywaniem przestępczości. Na podstawie publikacji porównujących zjawisko przestępczości między krajami Europy można wyróżnić cztery źródła danych o zjawisku przestępczości: dane statystyczne z policji, badania wiktymizacyjne, wywiady lub konsultacje metodologiczne z pracownikami policji i kryminologami oraz Projekt.

Biorąc pod uwagę możliwości i ograniczenia wyróżnionych źródeł danych, w przypadku prowadzenia badań nad zjawiskiem przestępczości, których zakres przestrzenny obejmuje dwa lub więcej państw europejskich, wobec braku jednolitego kodeksu karnego z ujednoliconymi definicjami, słuszne wydaje się korzystanie nie tylko z jednego źródła danych. Uwzględnienie kilku źródeł pozwoli na zwiększenie jakości danych statystycznych, co w konsekwencji zwiększa wiarygodność porównywania danych statystycznych, przy jednoczesnym braku całkowitej likwidacji ograniczeń.

Porównywanie danych statystycznych o przestępczości przede wszystkim między krajami sprawia znaczne trudności. Próbę częściowego rozwiązania problemów, przynajmniej w odniesieniu do państw europejskich, przynosi Projekt. Na podstawie tego dokumentu można dokonywać analiz porównawczych zjawiska przestępczości w zakresie rozmieszczenia i poziomu oraz trendów. Ograniczeniem w korzystaniu z danych jest jednak to, że Projekt dotyczy tylko niektórych kategorii przestępstw i odnosi się do całych państw bez podziału na mniejsze jednostki przestrzenne.

W obecnej formie Projekt nie przynosi rozwiązania problemów metodologicznych analiz kryminologicznych, mimo to powinien być kontynuowany ze względu na to, że jak do tej pory jest to jedyne opracowanie w Europie podejmujące międzynarodowe porównania przestępczości. Kolejne edycje powinny jednak obejmować wszystkie kategorie przestępstw. Warto również rozważyć opracowanie obejmujące zakresem kraje w podziale na mniejsze jednostki przestrzenne. Zniesienie tych ograniczeń będzie postępem w porównaniu z dotychczasowymi edycjami, jednak całkowicie nie rozwiąże problemów metodologicznych analiz kryminologicznych. Można stwierdzić, że jedynie wspólny kodeks karny dla państw europejskich mógłby pozwalać na dokonywanie porównań wiarygodnych danych statystycznych o przestępczości między państwami europejskimi.

LITERATURA

- Albuquerque P. (2007), *Shared legacies, disparate outcomes: why American south border cities turned the tables on crime and their Mexican sisters did not*, Crime, Law and Social Change, No 47
- Alvazzi del Frate A. (2008), *Trends and methodological aspects in the international collection of crime and criminal justice statistics*, [w:] K. Aromaa i M. Heiskanen (red.) *Crime and criminal justice systems in Europe and North America 1995—2004*, European Institute for Crime Prevention and Control, Helsinki
- Barclay G. (2000), *The comparability of data on convictions and sanctions: are international comparisons possible?*, „European Journal on Criminal Policy and Research”, No 8
- Ceccato V. (2008), *Expressive crimes in post-socialist states of Estonia, Latvia and Lithuania*, „Journal of Scandinavian Studies in Criminology and Crime Prevention”, No 9
- Ceccato V., Haining R. (2004), *Crime in border regions: the Scandinavian case of Öresund, 1998—2001*, „Annals of the Association of American Geographers”, No 4
- Ceccato V., Haining R. (2008), *Short and medium term dynamics and their influence on acquisitive crime rates in the transition states of Estonia, Latvia and Lithuania*, „Applied Spatial Analysis”, No 1
- Ceccato V., Oberwittler D. (2008), *Comparing spatial patterns of robbery: Evidence from Western and an Eastern European city*, Cities, No 25
- European Sourcebook of Crime and Criminal Justice Statistics — 2006 (Third edition), The Hague, WODC
- Fisher B., Wilkes A. (2003), *A tale of two Ivory Towers: a comparative analysis of victimization rates and risks between university students in the United States and England*, „British Journal of Criminology”, No 43
- Gaylord M. (1999), *Cross-border crime and legal jurisdiction in post-colonial Hong Kong*, Crime, Law & Social Change, No 31
- Gruszczyńska B. (2004), *Crime in Central and Eastern European Countries in the enlarged Europe*, „European Journal in Criminal Policy and Research”, No 10
- Guerette R., Clarke R. (2005), *Border enforcement, organized crime, and deaths of smuggled migrants on the United States-Mexico border*, „European Journal on Criminal Policy and Research”, No 11
- Hołyst B. (2007), *Kryminologia*, Wydawnictwo Prawnicze LexisNexis, Warszawa
- Jamieson R. (1999), *Contested jurisdiction border communities and cross-border crime — the case of Akwesasne*, Crime, Law & Social Change, No 30
- Junninen M., Aromaa K. (2000), *Professional crime across the Finnish-Estonian border*, Crime, Law and Social Change, No 34
- Killias M., Aebi M. (2000), *Crime trends in Europe from 1990 to 1996: how Europe illustrates the limits of the American experience*, „European Journal on Criminal Policy and Research”, No 8
- Killias M., Rau W. (2000), *The European Sourcebook of Crime and Criminal Justice Statistics: a new tool in assessing crime and policy issues in comparative and empirical perspective*, „European Journal on Criminal Policy and Research”, No 8
- Orrenius P., Coronado R. (2005), *The effect of illegal immigration and border enforcement on crime rates along the U.S.-Mexico border*, The Center for Comparative Immigration Studies, University of California, San Diego, „Working Paper”, No 131
- Tseloni A., Witterbrood K., Farrell G., Pease K. (2004), *Burglary victimization in England and Wales, the United States and the Netherlands: a cross-national comparative test of routine activities and lifestyle theories*, „British Journal of Criminology”, No 4

SUMMARY

The article presents the possibilities of crime comparison in Europe. The Author discusses selected papers, published in prestigious journals, concerning European countries. Attention is focused on the data sources and information about cross-national crime comparison problems in the analysed articles. A project of The European Sourcebook of Crime and Criminal Justice Statistics, providing information on the collection methodology and preparing statistical data as well as on crime and activities of criminal justice authorities in Europe, is presented too. Also its weaknesses are pointed, i. a. comparison analyses of the crime distribution, level and trends. Spatial range provides comparison between whole countries and taking into consideration chosen crime categories only. The Author presents some improvement proposals of next publication editions.

РЕЗЮМЕ

Целью статьи является представление возможностей получения сопоставления статистических данных по преступности между странами Европы. В статье были охарактеризированы избранные работы касающиеся европейских стран опубликованные в престижных журналах. Особое внимание было уделено источникам данных используемым в характеризированных работах а также информациям о проблемах сопоставления статистических данных по преступности в европейских странах.

В статье был также обсужден проект документа The European Sourcebook of Crime and Criminal Justice Statistics, целью которого является представление методологии сбора и разработки статистических данных по преступности и деятельности органов правосудия в Европе. Были показаны самые слабые стороны этого документа, касающиеся: возможностей проведения сравнительного анализа размещения преступности, уровня преступности и ее трендов; объема позволяющего только сопоставлять преступность между странами считающимися как одно целое; учитывания только некоторых категорий (видов) преступности.

В статье представлены также предложения совершенствования очередных изданий документа.